

SISÄLLYS

ESIPUHE	8
1. JOHDANTO.....	10
1.1. <i>Lähtökohdat.....</i>	<i>10</i>
1.2. <i>Mitä kieli on?.....</i>	<i>11</i>
1.2.1. <i>Kielikyky ja kielen perustehtävät.....</i>	<i>11</i>
1.2.2. <i>Luonnolliset normit</i>	<i>12</i>
1.2.3. <i>Symbolit, ikonit ja indeksit</i>	<i>14</i>
1.3. <i>Kielijärjestelmä.....</i>	<i>16</i>
1.4. <i>Rakenne.....</i>	<i>18</i>
1.5. <i>Kielioppi ja leksikko</i>	<i>19</i>
2. PUHUMISEN PROSESSIT JA PUHEEN YKSIKÖT	25
2.1. <i>Puheviestintä</i>	<i>25</i>
2.2. <i>Puhuminen on kehollistunutta toimintaa.....</i>	<i>29</i>
2.3. <i>Puheketju.....</i>	<i>30</i>
2.4. <i>Puheen tuottaminen</i>	<i>31</i>
2.5. <i>Puheen akustiikkaa.....</i>	<i>32</i>
2.6. <i>Puheen tunnistaminen.....</i>	<i>33</i>
2.7. <i>Foneettinen kuvaus.....</i>	<i>33</i>
2.7.1. <i>Peruskäsitteet.....</i>	<i>33</i>
2.7.2. <i>Vokaalit.....</i>	<i>34</i>
2.7.3. <i>Konsonantit</i>	<i>36</i>
2.7.4. <i>Prosodiset ominaisuudet.....</i>	<i>39</i>
2.8. <i>Ääntämyksen vaihtelu ja redusoitumisprosessit.....</i>	<i>40</i>
3. FONOLOGIA.....	45
3.1. <i>Fonologinen analyysi.....</i>	<i>45</i>
3.2. <i>Foneemi abstraktiona.....</i>	<i>46</i>
3.3. <i>Fonotaksi</i>	<i>47</i>
3.4. <i>Tavu</i>	<i>48</i>
3.5. <i>Oppositoiden kumoutuminen ja tunnusmerkkisyys</i>	<i>50</i>
3.6. <i>Foneemiperiaate avaimena leksikon ilmaisuvoimaan.....</i>	<i>51</i>

4.	SANAT JA LEKSIKKO.....	54
4.1.	<i>Sana, sananmuoto, lekseemi</i>	54
4.2.	<i>Lekseemikohtaiset tiedot.....</i>	57
4.2.1.	<i>Kaksi lekseemiesimerkkiä.....</i>	57
4.2.2.	<i>Sanaluokat, genukset ja klassifikaattorit.....</i>	59
4.2.3.	<i>Valenssi ja rektio</i>	62
4.3.	<i>Uusien lekseemien eli sananmuodostuksen keinot.....</i>	62
4.4.	<i>Ydinsanat, tilapäiset sanat ja erikoissanat.....</i>	63
4.5.	<i>Lekseemeistä sananmuotoihin.....</i>	66
4.6.	<i>Lekseemit, sanat ja tekstit.....</i>	68
5.	MORFOLOGIA	70
5.1.	<i>Morfi, morfeemi ja allomorfi.....</i>	70
5.2.	<i>Morfofonologinen vaihtelu</i>	72
5.3.	<i>Morfeemiluokat ja morfotaksi.....</i>	73
5.3.1.	<i>Affiksit.....</i>	74
5.3.2.	<i>Vapaat morfeemit vartaloinen.....</i>	74
5.3.3.	<i>Kliitit.....</i>	76
5.4.	<i>Morfologian keinot.....</i>	76
5.5.	<i>Taivutus.....</i>	77
5.5.1.	<i>Taivutuskategoriat</i>	77
5.5.2.	<i>Taivutusjärjestelmä ja taivutusparadigmat</i>	78
5.5.3.	<i>Taivutustyytit</i>	79
5.6.	<i>Morfologinen tunnusmerkkisyys.....</i>	81
5.7.	<i>Maailman kielten morfologian piirteitä</i>	82
6.	SYNTAKSI.....	86
6.1.	<i>Lausekkeet</i>	86
6.1.1.	<i>Kielikohtainen verbilauseke.....</i>	87
6.1.2.	<i>Substantiivilauseke</i>	88
6.1.3.	<i>Adjektiivi-, adpositio- ja adverbilausekkeet.....</i>	89
6.2.	<i>Täysimuotoinen minimaalinen yksinkertainen lause.....</i>	90
6.3.	<i>Lause leksikon, semantiikan ja syntaksin solmukohtana.....</i>	92
6.4.	<i>Lausekkeiden syntaktiset funktiot lauseissa.....</i>	93
6.5.	<i>Minimilauseista kompleksiseen morfosyntaksiin</i>	94
6.5.1.	<i>Minimilauseen kasvattaminen</i>	94
6.5.2.	<i>Yhdyslauseet: kompleksinen lauserakenne</i>	95
6.6.	<i>Nominaalistaminen: substantivointi ja adjektivointi</i>	98

6.7.	<i>Virkkeet ja lauseliitot</i>	98
6.8.	<i>Finiittiverbittömät ilmaukset</i>	98
6.9.	<i>Kongruenssi</i>	99
6.10.	<i>Sanajärjestys</i>	100
6.11.	<i>Konstruktiot</i>	102
7.	SEMANTIikka	106
7.1.	<i>Maailmat, asiaintilat, tarkoitteet, toiminnot, oliot</i>	106
7.2.	<i>Lekseemien denotaatiot ja tarkoitteet</i>	110
7.3.	<i>Lekseemien polysemia ja homonymia</i>	113
7.4.	<i>Lekseemien paradigmaattiset merkityssuhteet</i>	114
7.4.1.	<i>Synonymia ja lähisynonymia</i>	114
7.4.2.	<i>Hyponymia</i>	114
7.4.3.	<i>Partonymia eli osa/kokonaisuus-suhde</i>	116
7.4.4.	<i>WordNet</i>	116
7.4.5.	<i>Merkitysverkosto arkitiedon mallina</i>	117
7.5.	<i>Lausesemantiikka</i>	119
7.5.1.	<i>Semanttiset roolit</i>	119
7.5.2.	<i>Kollokaatiot</i>	120
7.5.3.	<i>Lausesemantiikan kompositionaalisuus</i>	121
7.6.	<i>Kieliopillinen merkitys</i>	123
7.7.	<i>Konnotaatiot sekä affektiivinen ja sosiaalinen merkitys</i>	123
8.	KIELEN KÄYTTÖ: SUUNNITTELU, TULKINTA, DISKURSSI, PRAGMATIIKKA, VUOROVAIKUTUS	126
8.1.	<i>Puhetilanne, konteksti, deiktiset ainekset</i>	126
8.2.	<i>Sanottavan suunnittelu</i>	128
8.3.	<i>Ymmärtämisen yleiset periaatteet</i>	128
8.4.	<i>Pragmatiikka: merkitysten tilanteinen tulkinta</i>	130
8.5.	<i>Teksti</i>	133
8.5.1.	<i>Sidoksisuus</i>	134
8.5.2.	<i>Tekstisemantiikka ja lausesyntaksi</i>	136
8.6.	<i>Diskurssi</i>	138
8.7.	<i>Keskustelu</i>	140
9.	KIELEN VARIAATIO	145
9.1.	<i>Variaation luonne ja välttämättömyys</i>	145

9.2.	<i>Kanavan vaikutus: puhekieli, kirjoitettu kieli, tsätti</i>	146
9.3.	<i>Maantieteellinen vaihtelu</i>	149
9.4.	<i>Sosiaalinen vaihtelu</i>	151
9.5.	<i>Tilanne- ja tekstilajikohtainen vaihtelu</i>	154
9.6.	<i>Sukupuolet kielten rakenteessa ja käytössä</i>	156
9.7.	<i>Kielen muuttuminen</i>	158
9.7.1.	Synkronia, diakronia ja kielikuntien synty	158
9.7.2.	Äänteenmuutokset	158
9.7.3.	Analogia.....	160
9.7.4.	Syntaksin muutokset ja kielio pillistuminen	161
9.8.	<i>Kielenkäytön vaihtelun malli</i>	162
10.	KIELTEN JA NIIDEN KONTAKTIEN MONINAISUUS	165
10.1.	<i>Kielen käsitteestä</i>	165
10.2.	<i>Maailman kielten tietokannat</i>	166
10.3.	<i>Kielten synty ja kuolema</i>	168
10.3.1.	Kielikyvyn synty	168
10.3.2.	Uuden kielen synty	169
10.3.3.	Kielen kuolema.....	170
10.4.	<i>Kielten luokittelu</i>	172
10.5.	<i>Afrikan kielet</i>	173
10.6.	<i>Euroopan kielet</i>	174
10.7.	<i>Aasian kielet</i>	175
10.8.	<i>Kaakkois-Aasian saaret, Oseania, Australia ja Uusi-Guinea</i>	176
10.9.	<i>Amerikkojen kielet</i>	178
10.10.	<i>Viittomakielet</i>	180
10.11.	<i>Kielten kontaktit ja monikielisyys</i>	182
10.11.1.	Kontaktien vaikutus kielijärjestelmiin.....	182
10.11.2.	Lingua francat, erityisesti englantti	184
10.11.3.	Valtioiden monikielisyys.....	185
10.11.4.	Yksilöiden ja arjen monikielisyys.....	188
10.12.	<i>Monikielisyys, kielten ekologia, maisemat ja ideologiat</i>	190
10.13.	<i>Sosiolingvistisen ja yhteiskunnallisen repeytymän synty</i>	193
11.	EVÄSTYKSIÄ KOHTI KIELENTUTKIMUSTA	195
12.	KIRJALLISUUS, HAKEMISTO, LOPPUVIITTEET	198

12.1.	<i>Kirjallisuus</i>	198
12.2.	<i>Hakemisto</i>	216
12.3.	<i>Loppuviitteet</i>	228